

ПРАВОЗНАВСТВО ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Р.С. Яковчук, А.В. Саміло

ПРАВОЗНАВСТВО ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчальний посібник

Р.С. Яковчук,
А.В. Саміло

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Яковчук Р.С., Саміло А.В.

**ПРАВознавство
ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Львів 2017

УДК 347.824:614.84(477) (076)
ББК 67.401+38.96(4 УКр) я 73
Я 47

*Затверджено Вченою радою
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(протокол № 5 від 27 грудня 2017 р.)*

Рецензенти:

1. Доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного та міжнародного права Львівського державного університету внутрішніх справ МВС України, к.ю.н., доцент **В.В. Шишко**

2. Завідувач юридичного сектору Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, к.ю.н., **У.П. Бобко**

Р.С. Яковчук, А.В. Саміло

Правознавство та правові основи цивільного захисту України. Навчальний посібник – Львів: ЛДУ БЖД, 2017. – 484 с.

Навчальний посібник підготовлений відповідно до навчальної програми з дисципліни «Правознавство та правові основи цивільного захисту» та має на меті сприяти засвоєнню та закріпленню знань курсантів, студентів та слухачів з основних положень прав, свобод та обов'язків людини і громадянина; загальних засад конституційного ладу України; трудового, екологічного, цивільного, сімейного, кримінального, кримінального процесуального, адміністративного права; правових засад запобігання і протидії корупції; основних положень законодавства України в сфері цивільного захисту.

Значну увагу привернуто основним положенням законів та підзаконних актів з питань діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій в правовому полі з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій різного характеру; забезпечення пожежної безпеки в Україні; правовідносинам державних органів, юридичних і фізичних осіб у галузі пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту; провадженню адміністративно-юрисдикційної діяльності у справах про правопорушення в сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту, за які настає відповідальність згідно з адміністративним законодавством.

Навчальний посібник «Правознавство та правові основи цивільного захисту України» рекомендований для курсантів, студентів та слухачів навчальних закладів, які готують фахівців в галузі знань 26 «Цивільна безпека», інженерно-інспекторському складу органів та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також для абітурієнтів, які вступають на економіко-правові спеціальності інших вищих навчальних закладів.

© Яковчук Р.С., 2017
© Саміло А.В., 2017
© ЛДУБЖД, 2017

З М І С Т

ВСТУП	7
--------------------	---

Ч А С Т И Н А І. ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

Р О З Д І Л 1.

ДЕРЖАВА ЯК ГАРАНТ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

ГЛАВА 1. ДЕРЖАВА ЯК ГАРАНТ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ	9
1.1. Теорії виникнення держави.....	9
1.2. Функції та форма держави. Механізм і апарат держави.....	15
1.3. Громадянське суспільство та соціальна правова держава.....	29
Питання для самоконтролю.....	35
ГЛАВА 2. СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ	36
2.1 Народовладдя в Україні та форми його здійснення.....	36
2.2 Поняття і загальна характеристика виборчої системи.....	39
2.3 Система органів державної влади України.....	44
2.4 Сутність, принципи та повноваження місцевого самоврядування.....	62
Питання для самоконтролю.....	67

Р О З Д І Л 2.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

ГЛАВА 3. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ ТА МЕТОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ	68
3.1 Поняття, предмет і джерела конституційного права України.....	68
3.2 Конституція України – основний Закон держави і суспільства.....	72
3.3 Конституційний лад України, його принципи.....	76
3.4 Конституційно-правовий статус особи.....	80
Питання для самоконтролю.....	89
ГЛАВА 4. ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА МЕТОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ	90
4.1 Поняття, предмет, метод та джерела трудового права.....	90
4.2 Трудові правовідносини та їх суб'єкти. Поняття та сторони колективного договору.....	93
4.3 Трудовий договір: порядок укладення, зміст та види.....	96
4.4 Робочий час і час відпочинку.....	106
4.5 Трудова дисципліна та дисциплінарна відповідальність працівників.....	112
4.6 Поняття та види трудових спорів.....	118
Питання для самоконтролю.....	123
ГЛАВА 5. ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА МЕТОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ	124
5.1 Цивільне право України: поняття, предмет правового регулювання.....	124
5.2 Поняття, зміст, види та суб'єкти цивільних правовідносин. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	126
5.3 Поняття особистих немайнових та майнових прав громадян і юридичних осіб.....	136

	5.4. Цивільно-правові договори: поняття, види, порядок укладання та припинення.....	141
	5.5. Загальна характеристика спадкування. Види спадкування.....	143
	Питання для самоконтролю.....	149
ГЛАВА 6.	СІМЕЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА МЕТОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ.....	150
	6.1. Поняття сімейного права, його принципи, методи та джерела.....	150
	6.2. Порядок укладення та припинення шлюбу.....	154
	6.3. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя.....	158
	6.4. Права та обов'язки батьків і дітей за законодавством України.....	161
	6.5. Правові форми влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування... ..	165
	Питання для самоконтролю.....	168
ГЛАВА 7.	ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОВІДНОСИНИ ТА МЕТОДИ ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ.....	169
	7.1. Поняття і предмет правового регулювання екологічного права України.....	169
	7.2. Джерела екологічного права.....	170
	7.3. Поняття та склад екологічних правовідносин.....	172
	7.4. Механізм забезпечення екологічної безпеки в Україні.....	179
	7.5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.....	183
	Питання для самоконтролю.....	188
РОЗДІЛ 3.		
ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ		
ГЛАВА 8.	ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	189
	8.1. Поняття, предмет, метод та джерела кримінального права України.....	189
	8.2. Поняття злочину, його ознаки, класифікація та стадії скоєння.....	192
	8.3. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності.....	196
	8.4. Покарання та його види.....	199
	8.5. Загальна кримінально-правова характеристика та особливості окремих видів злочинів.....	204
	Питання для самоконтролю.....	213
ГЛАВА 9.	ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ....	214
	9.1. Поняття та сутність кримінального процесу.....	214
	9.2. Завдання кримінального процесу.....	223
	9.3. Система стадій кримінального процесу.....	230
	9.4. Кримінальна процесуальна форма, функції, відносини та гарантії.....	237
	9.5. Кримінальні процесуальні акти.....	245
	Питання для самоконтролю.....	249
ГЛАВА 10.	ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ...	250
	10.1. Поняття та ознаки корупційних правопорушень.....	250
	10.2. Класифікація корупційних правопорушень.....	256
	10.3. Склад корупційних правопорушень.....	260
	10.4. Суб'єкти у сфері запобігання та протидії корупції.....	263
	10.5. Особливості юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.....	270
	Питання для самоконтролю.....	279

Ч А С Т И Н А ІІ.
ПРАВОВІ ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Р О З Д І Л 4.
ПРАВОВА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ГЛАВА 11. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	280
11.1 Етапи становлення системи цивільного захисту в Україні.....	280
11.2 Загальні положення Кодексу цивільного захисту України.....	286
11.3 Нормативно-правові акти у сфері цивільного захисту.....	293
Питання для самоконтролю.....	300
ГЛАВА 12. ПОЛОЖЕННЯ ПРО СЛУЖБУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ	301
12.1 Основні положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій.....	301
12.2 Комплектування органів управління та сил цивільного захисту.....	311
12.3 Проходження служби цивільного захисту.....	314
Питання для самоконтролю.....	322
ГЛАВА 13. ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ	323
13.1 Правові основи забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях.....	323
13.2 Мета, завдання, загальна структура та режими функціонування ЄДС ЦЗ.....	328
13.3 Основи створення, склад та завдання підсистем ЄДС ЦЗ.....	335
13.4 Удосконалення виконання деяких завдань ЄДСЦЗ.....	341
Питання для самоконтролю.....	346
ГЛАВА 14. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	347
14.1 Пожежна безпека як об'єкт державного управління.....	347
14.2 Суб'єкти управління у сфері забезпечення пожежної безпеки.....	351
14.3 Організаційно-правові підстави управління у сфері пожежної безпеки.....	355
14.4 Міжнародний досвід у галузі пожежної безпеки.....	357
Питання для самоконтролю.....	360
ГЛАВА 15. ПРАВОВІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	361
15.1 Положення міжнародного гуманітарного права з проблем захисту людей....	361
15.2 Організаційно-правове забезпечення міждержавного співробітництва України у сфері цивільного захисту.....	366
15.3 Міжнародне співробітництво у сфері запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій на регіональному рівні.....	370
Питання для самоконтролю.....	373

РОЗДІЛ 5.

**ОРГАНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ОРГАНАХ ТА ПІДРОЗДІЛАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

ГЛАВА 16. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	374
16.1 Поняття, джерела адміністративного права.....	374
16.2 Адміністративне правопорушення, його ознаки.....	382
16.3 Структура адміністративного правопорушення.....	384
16.4 Види складів адміністративних правопорушень.....	388
Питання для самоконтролю.....	391
ГЛАВА 17. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	392
17.1 Адміністративна відповідальність та її ознаки.....	392
17.2 Адміністративні стягнення: поняття та види.....	397
17.3 Підстави та можливість звільнення від адміністративної відповідальності...	414
Питання для самоконтролю.....	419
ГЛАВА 18. ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	420
18.1. Проведення в справах про адміністративні правопорушення.....	420
18.2. Зміст протоколу про адміністративне правопорушення.....	427
18.3. Порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення під час документування адміністративних правопорушень.....	430
Питання для самоконтролю.....	432
ДОДАТКИ.....	434
СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ.....	452
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	479

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Правознавство та правові основи цивільного захисту України» є обов'язковою (нормативною) для вивчення курсантами, студентами та слухачами, які навчаються за програмою підготовки на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» усіх спеціальностей Львівського державного університету безпеки життєдіяльності та спрямована на формування та поглиблення уяви майбутнього фахівця, який здобуває базові знання про принципи взаємодії людини та держави, людини та суспільства; на надбання практичних навичок, застосування отриманих знань у майбутній професійній діяльності.

Підручник підготовлений відповідно до навчальної програми та має на меті сприяти засвоєнню та закріпленню знань курсантів, студентів та слухачів з основних положень прав, свобод та обов'язків людини і громадянина; загальних засад конституційного ладу України; трудового, екологічного, цивільного, сімейного, кримінального, кримінального процесуального, адміністративного права; правових засад запобігання і протидії корупції; основних положень законодавства України в сфері цивільного захисту.

Курсант, студент та слухач повинен вміти використовувати норми чинного законодавства для захисту прав членів суспільства; здійснювати соціально-психологічну профілактику осіб, від яких можна очікувати скоєння правопорушення; давати правовий аналіз конкретних суспільних відносин, самостійно поповнювати, систематизувати і застосовувати правові знання; тлумачити норми законодавства та кваліфіковано їх застосовувати в процесі службової діяльності; складати протокол про вчинення адміністративного правопорушення; оформляти справи про адміністративні правопорушення з передачею їх органам, уповноваженому розглядати такі справи та зберігати матеріали про адміністративні правопорушення.

Аналіз адміністративно-правової діяльності свідчить, що посадові особи органів та підрозділів ДСНС України не завжди правильно і до кінця уявляють значення і роль адміністративно-правової діяльності при виконанні наглядових функцій, подекуди допускають порушення вимог законодавства України, особливо Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Основним завданням юридичної служби органів і підрозділів ДСНС України є організація правової роботи, спрямованої на правильне застосування органами і підрозділами ДСНС України нормативно-правових актів та інших документів, неухильне дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства, інших нормативних актів їх керівниками та працівниками під час виконання покладених на них завдань і функціональних обов'язків, а також представлення інтересів органів і підрозділів ДСНС України у судах.

Тому в даному навчальному посібнику значну увагу привернуто основним положенням законів та підзаконних актів з питань діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій в правовому полі з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій різного характеру; забезпечення пожежної безпеки в Україні; правовідносинам державних органів, юридичних і фізичних осіб у галузі пожежної та техногенної безпеки, цивільного захисту; провадженню адміністративно-юрисдикційної діяльності у справах про правопорушення в сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту, за які наступає відповідальність згідно з адміністративним законодавством. Адміністративно-правова діяльність містить накладення адміністративних стягнень за невиконання чи порушення вимог законодавства у сфері пожежної,

техногенної безпеки та цивільного захисту, порядок накладення яких визначений нормативно-правовими актами.

Навчальний посібник «Правознавство та правові основи цивільного захисту України» рекомендований для курсантів, студентів та слухачів навчальних закладів, які готують фахівців в галузі знань 26 «Цивільна безпека», інженерно-інспекторському складу органів та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також для абітурієнтів, які вступають на економіко-правові спеціальності інших вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст.141.
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – ст. 3103.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року // Урядовий кур'єр. – 2010. - №215.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР – 990. – № 31.
5. Постанова Верховної Ради УРСР «Про проголошення незалежності України» від 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 38.
6. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (офіційний переклад) // Голос України. – 2001. – 10 січня.
7. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р.: Відомості Верховної Ради Української РСР – 1971. – Додаток до № 50. – Ст.375.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.: Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст. 1122.
9. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 17, ст. 99.
10. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 36, ст. 340.
11. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст. 189.
12. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.
13. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст. 27.
14. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст. 135.
15. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст. 356.
16. Цивільний процесуальний Кодекс України від 18 березня 2004 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст. 492.
17. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст. 446.
18. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88.
19. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р.: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458.
20. Закон України «Про громадянство» від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 13, ст. 65.
21. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1.
22. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 23, ст. 118.
23. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380.
24. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР),

- 2014, № 37-38, ст. 2004.
25. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 44-45, ст. 634.
 26. Закон України «Про вибори народних депутатів» від 17 листопада 2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11, ст. 73.
 27. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 14, ст.81.
 28. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20-21, ст. 190.
 29. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993, №36. - ст.361.
 30. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 38, ст. 509.
 31. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст. 243.
 32. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р.: // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546.
 33. Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст. 379.
 34. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст. 2056.
 35. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 46, ст. 2047.
 36. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро» від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 47, ст. 2051.
 37. Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 106.
 38. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 23, ст.176.
 39. Закон України «Дисциплінарний статут служби цивільного захисту» від 5 березня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, № 29, ст. 398.
 40. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” від 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №34. - ст. 227.
 41. Указ Президента України від 24 грудня 2012 р. № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».
 42. Указ Президента України від 16 січня 2013 р. №20/2013 «Про Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
 43. Указ Президента України від 4 березня 2004 р. № 269/2004 «Про вдосконалення єдиної системи проведення авіаційних робіт з пошуку, рятування та організації захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій».
 44. Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України».
 45. Указ Президента України від 16 вересня 2016 року №395/2016 «Про символіку Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
 46. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2002 р. № 843 «Про затвердження Загального положення про спеціальну Урядову комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Загального положення про спеціальну комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру регіонального, місцевого та об'єктового рівня».

47. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 2013 р. № 33 «Про утворення територіальних органів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».
48. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 443 «Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту».
49. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».
50. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 593 «Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України».
51. Постанова Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2013 р. № 729 «Про затвердження Порядку організації та проведення професійної підготовки, підвищення кваліфікації основних працівників професійних аварійно-рятувальних служб».
52. Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2013 р. № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту».
53. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819 «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту».
54. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 листопада 2013 р. № 828 «Про затвердження Порядку атестації аварійно-рятувальних служб і рятувальників».
55. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
56. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2014 р. № 120 «Питання спрямування та координації діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій».
57. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2015 р. № 18 «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій».
58. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2015 р. № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту».
59. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 409 «Про затвердження Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій».
60. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2015 р. № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».
61. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».
62. Наказ МВС України від 29.05.2014 № 523 «Про затвердження Типового положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності».
63. Наказ МВС України від 03.07.2014 № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
64. Наказ МВС України від 07.10.2014 № 1032 «Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах управління і підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».
65. Наказ МВС України від 11.09.2014 № 934 «Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту».

66. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».
67. Наказ МВС України від 30.12.2014 №1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні».
68. Наказ МВС України від 31.01.2015 р. № 113 «Про затвердження примірного положення про формування цивільного захисту».
69. Наказ МВС України від 20.02.2015 р. № 189 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту».
70. Наказ МВС України від 27.07.2016 № 725 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України».
71. Наказ МВС України № 325 від 20.04.2017 «Про затвердження Типового положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання».
72. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами».
73. Наказ ДСНС України № 444 від 16.08.2017 «Про затвердження Методичних рекомендацій з ведення службової документації щодо запобігання надзвичайним ситуаціям».
74. Наказ Міністерства юстиції України від 12.03.2016 № 672/5 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення».
75. Наказ МНС України від 12.12.2012 № 1400 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій».
76. Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 03.12.2001 № 272 «Про затвердження Правил охорони життя людей на водних об'єктах України».

Підручники, навчальні посібники, довідники

77. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) [текст] навч. посіб. / [О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В. Плугатир, М.В. Співак]. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 232 с.
78. Дмитренко Ю.П. Трудове право України: підручник / Ю.П.Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
79. Дрожжина С.В. Основи правознавства: Наочний довідник. – К.; Х.: Веста, 2007. – 120 с.
80. Єрофеєнко Л.В. Правознавство: Електронний підручник для студентів всіх спеціальностей. – Харків, ХНАДУ, 2008. – 260 с.
81. Запобігання і протидія корупції в органах місцевого самоврядування. Практичний посібник / [Банчук Олександр]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
82. Кириченко В.М. Правознавство: Модульний курс. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 328 с.
83. Кримінальний процес [текст]: підручник. / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.
84. Кримінальний процес. Загальна частина (альбом схем) [текст] навч. посіб. / [Л.Д. Удалова, В.В. Рожнова, Д.П. Письменний та ін.]. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 144 с.
85. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів: Навч. посіб. / За заг. ред. О. М. Джузи. – Вид. 2-ге доп. та перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

86. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Правознавство. 2-ге вид. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 184 с.
87. Основи правознавства: Навчальний посібник / За заг. ред. Венедіктової І.В., Кагановської Т.Є. – Х., 2007. – 349 с.
88. Половко А.П. Практичний посібник з питань адміністративно-правової діяльності, яка пов'язана з порушенням вимог пожежної безпеки / А.П. Половко, А.Г. Ренкас. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2001. - 93 с.
89. Порядок та підстави притягнення до юридичної відповідальності за корупційні правопорушення / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, місцевого самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Н.М. Мужикова. – Чернігів: ЦППК, 2012. – 87 с.
90. Правознавство (за заг. ред. Крестовської Н.М., Кулініч О.О., Романадзе Л.Д.): підручник. – Одеса: Атлант, 2015. – 554 с.
91. Правознавство [Текст]: курс лекцій / [уклад.: І. В. Тимошенко, А. Л. Чернявський]; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 228 с.
92. Правознавство: Навчальний посібник / За заг. ред. С.М. Тимченка, Т.О. Коломоець - Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2007. – 588 с.
93. Правознавство: Підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін.; за заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. – К.: КНЕУ, 2003. – 767 с.
94. Правознавство: підручник /Авторський колектив. – К.: КНЕУ, 2013. – 454 с.
95. Ратушний Р.Т., Саміло А.В., Кузиляк В.Й. Навчальний практикум з питань адміністративного права в галузі пожежної безпеки. – Львів, 2013. – 98 с.
96. Ренкас, А.Г. Застосування норм кримінального права в діяльності органів державного пожежного нагляду України / А.Г. Ренкас, А.П. Половко. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. - 80 с.
97. Савченко А. В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) [текст] навч. посіб. / А. В. Савченко – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 168 с.
98. Саміло А.В., Яковчук Р.С. Правові основи цивільного захисту України [Текст]: навч. посібн. / А.В. Саміло, Р.С. Яковчук. – Львів: СПОЛОМ, 2014. – 116 с.

Інформаційні ресурси

Законодавство Верховної Ради України [Portal. Rada.gov.ua](http://Portal.Rada.gov.ua)

Навчальне видання

**ЯКОВЧУК Роман Святославович
САМІЛО Андрій Вікторович**

**ПРАВознавство
ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

Навчальний посібник

Літературний редактор – Галина Падик
Комп'ютерна верстка – Олександр Хлевной
Друк на різнографі – Оксана Трачук
Відповідальний за друк – Микола Фльорко

Підписано до друку 28.12.2017 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Друк на різнографі. Папір офсетний. Наклад: 100.
Ум. друк. арк. 30,5.

Друк ЛДУ БЖД
79007, Україна, м. Львів, вул. Клепарівська, 35
тел./факс: (032) 233-32-40, 233-24-79
ubgd@i.ua